

Kom til Fyn. Her går verden under lidt mere stilfærdigt

Brecht i eksil

AF LOUISE W. HASSING

Dagen efter Rigsstadsbranden i 1933 flygtede den tyske forfatter, dramatiker og instruktør Bertolt Brecht (1898–1956) med sin familie ud af Tyskland. Branden var med til at skærpe den nytiltrådte rigskansler Adolf Hitlers kontrol over det tyske rige, og Brechts teaterstykker og bøger var allerede i nazisternes søgelys. Dertil kom, at kommunisterne fik skylden for branden, og Brecht var, selvom han aldrig var medlem af partiet, erklæret kommunist.

Brecht med hustruen, skuespillerinden Helene Weigel, og deres to børn flygtede først til den danske ø Thurø, hvor de boede i et af forfatterinden Karin Michaëlis' huse, og tilbragte siden seks af de i alt femten år i eksil i et hus på Skovsbostrand ved Svendborg. Her skriver Brecht en række af sine betydeligste værker, og her frekventerer et væld af kunstnere og intellektuelle ham i det sydfynske. Navnlig mange af hans tyske venner gæster ham her, heriblandt den jødiske filosof Walter Benjamin. Brecht skriver til Benjamin, der på daværende tidspunkt er i eksil i Paris: "Kom til Fyn. Her går verden under lidt mere stilfærdigt", og hele Benjamins bibliotek bliver sendt til Svendborg, da Benjamin svarer, at han ikke kan rejse uden. Over sit arbejdsbord på en bjælke har Brecht sømmet en påmindelse op til sig selv: "Sandheden er konkret", og i vinduet, bemærker Benjamin, står et æsel i træ med et skilt om halsen med ordene: "Selv jeg skal forstå det".

På Sydfyn lærer Brecht også den danske skuespillerinde, journalist og kommunist Ruth Berlau at kende. Igennem hende skriver Brecht kontrakt med Det Kongelige Teater om uropførelsen af *Den hellige Johanna fra Slagtehallerne*; men stykket når aldrig at få premiere, for i 1939 er det ikke længere sikkert for Brecht at befinde sig i Danmark, og han må flygte ud af landet; først til Sverige, hvor han i 1940 af socialdemokraterne blev bedt om at forlade landet igen pga. pres fra den tyske ambassade, derefter kommer han

til Finland. Med sig både i Danmark, Sverige og Finland har han, foruden kone og børn, Margarete Steffin, der er skuespillerinde, forfatter og, som Brechts litterære sekretær, en af hans nærmeste samarbejdspartnere og dertil hans elskerinde. Ruth Berlau følger også med Brecht under flugten. Hun er efter tiden på Sydfyn ligeledes blevet hans litterære sekretær og elskerinde.

Brecht og følge er i landflygtighed i Finland i tretten måneder, fra 1940 til 1941. Derefter rejser de videre over Sovjetunionen til Hollywood i USA. I Moskva må de efterlade Margarete Steffin, der er tuberkuløs og dør af sygdommen, mens hun venter på visum. Brecht med familie er i eksil i USA fra 1941 til slutningen af 1947, hvor Brecht bliver indkaldt til møde i komitéen for uamerikansk virksomhed. Udsnit af hans digte og teaterstykker bliver brugt som bevis for kommunist sympatier, og dagen efter han slippes fri igen, forlader han og hans familie USA og vender tilbage til Europa. I Østberlin etablerer han sammen med Helene Weigel deres teater Berliner Ensemble i 1949. Åbningsforestillingen er *Puntila*, med originaltitlen: *Puntila og hans tjener Matti*. Året før i 1948 er stykket blevet uropført i Zürich.

